

MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

*Mission Problem: A Comparative Study on Business Administration and
Engineering Education*

ÖZET

İşletme ve mühendislik bölümlerindeki misyon bildireleriyle eğitim, araştırma ve toplumsal katkı alanlarında temel hedefler ve amaçlar belirlenmekte, buna ilaveten bölümlerin varoluş nedenleri açıklanmaktadır. Bu misyon beyanları, sadece eğitim programlarının dayandığı temel ilkeleri ifade etmemekte, aynı zamanda mezunların akademik, etik, ahlaki ve toplumsal alanlardaki davranışlarını şekillendiren bir çerçeve sunmaktadır. Bu araştırmada işletme bölümü ile endüstri mühendisliği bölümlerinin akademik, etik, ahlaki ve toplumsal boyutlar çerçevesinde misyon bildireleri incelenmiştir. Bu bağlamda Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları kılavuzunda (2024); web sayfasından ulaşılabilen 174 işletme bölümü ile 103 endüstri mühendisliği bölümünün misyon ifadeleri çerçevesinde her iki bölümün misyon beyanlarındaki benzerlikler belirlenmeye çalışılmıştır. Her iki bölümün etik, ahlaki ve toplumsal boyut kapsamındaki misyon ifadelerinde yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası alanlardaki toplumsal sorumluluklara değinilmiş ve benzer misyon ifadeleri vurgulanmıştır. Akademik boyut kapsamında her iki bölümün misyonlarında yöneticilik, girişimcilik ve liderlik kavramlarında benzerlikler olduğu belirlenmiştir. Fakat yazında ifade edilen görüşler yöneticilik ve farklı kademe çalışanı olarak işletme bölümü mezunlarının mühendislik bölümleri kadar sıklıkla tercih edilmediğini belirtmektedir. Bu durum işletme bölümünde verilen eğitimlerde misyon sorunsalı yaşandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İşletme Eğitimi, Mühendislik Eğitimi, Misyon, Yükseköğretim, Yönetim.

Nazan YELKİKALAN

nyelkikalan@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3321-0237

Erdal AYDIN

erdalaydin@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7644-831X

Ünzüle KURT

unzulekurt@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3406-1269

Sena ERDEN AYHÜN

senaerden@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0142-1344

ABSTRACT

The mission statements in the business and engineering departments determine the basic goals and objectives in the fields of education, research and social contribution, and in addition, the reasons for the existence of the departments are explained. These mission statements do not only express the basic principles on which the educational programs are based, but also provide a framework that shapes the behaviors of graduates in academic, ethical, moral and social areas. In this study, the mission statements of the business and industrial engineering departments were examined within the framework of academic, ethical, moral and social dimensions. In this context, the mission statements of 174 business departments and 103 industrial engineering departments accessible from the web page in the Higher Education Programs and Quotas guide (2024); an attempt was made to determine the similarities in the mission statements of both departments. In the mission statements of both departments within the scope of ethical, moral and social dimensions, social responsibilities in local, regional, national and international areas were mentioned and similar mission statements were emphasized. It was determined that there were similarities in the concepts of management, entrepreneurship and leadership in the missions of both departments within the scope of the academic dimension. However, the opinions expressed in the literature indicate that graduates of business administration departments are not preferred as often as those of engineering departments as managers and employees of different levels. This situation shows that there is a mission problem in the education given in the business department.

Keywords: Business Education, Engineering Education, Mission, Higher Education, Management.

1. GİRİŞ

Günümüzde işletme ve mühendislik eğitimi, teknolojik gelişmeler ve küresel rekabetin artmasıyla birlikte önem kazanmıştır. Söz konusu iki disiplin hem ayrı ayrı hem birlikte bireylerin ve toplumların ekonomik ve teknolojik ilerlemelerine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda işletme eğitimi örgütlerin etkin yönetilmesini sağlayarak, mezunlarına stratejik planlama, finansal yönetim, pazarlama, insan kaynakları vb. alanlarda yönetsel beceriler, mühendislik eğitimi ise ürün ve hizmetlerin tasarlanması, üretim ve inovasyon için teknik beceriler kazandırmaktadır. Bu iki disiplinin birleşimi sürdürülebilir ekonomik büyümeyi destekleyen yenilikçi çözümler sunmaktadır. Mühendislik bölümleriyle öğrencilere yeni teknolojiler, yazılımlar ve üretim sistemleri için gerekli bilgi ve yetenekler kazandırılırken, bu teknolojilerin ticarileşmesi, pazarlanması ve yönetilmesi için işletme bölümleri stratejik yaklaşımlar geliştirmektedirler. Bu bağlamda hem inovasyon hem de teknolojik gelişimi hızlandırmak bağlamında işletme ve mühendislik bölümlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer şekilde mühendislik bölümleriyle öğrencilere teknik problemlerin analitik yöntemlerle çözülmesi hususunda, işletme bölümleriyle ise kaynak yönetimi, risk analizi ve stratejik karar alma yeteneklerinin kazandırılmasında yetenekler kazandırılmaktadır. Bu yetenekler karmaşık sorunlara çok yönlü ve sürdürülebilir çözümler geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

İşletme eğitimleri mühendislik temelli düşünme süreçleri ile birleştiğinde güçlü liderler ve yöneticilerin yetiştirilmesine zemin hazırlanır. Bu bağlamda işletme eğitimiyle liderlik, takım yönetimi, ikna stratejileri, çatışma yönetimi ve iletişim becerileri kazandırılarak mühendislerin teknik becerileri desteklenir. İşletme bölümleri ile mühendislik bölümlerinin birbirini destekleyen ders planlarının birleşimi günümüzün hızla değişen ve teknoloji odaklı iş uygulamalarında önem teşkil etmektedir. Bu entegrasyon, özellikle karmaşık problemlerin çözümünde stratejik yönetim ve teknik becerilerin bir arada kullanılması yönüyle örgütlere anlamlı katkılar sunabilecektir. Bu araştırmada işletme bölümü ve endüstri mühendisliği bölümlerinin misyon beyanları incelenmiştir. Araştırmada incelenen misyon beyanlarında hem akademik hem de etik, ahlaki ve toplumsal açılardan hangi ifadelere yer verildiği ortaya çıkarılmıştır. İşletme ve mühendislik alanlarında misyon beyanları, örgütlerin varoluş nedenlerini ve değerlerini açıklayan temel bir unsurdur. Söz konusu beyanların etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi ise hem örgütlerin hem de ülkelerin sürdürülebilir başarısında kritik bir faktördür.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İşletme Eğitimi

Üniversitelerde verilen işletme eğitimleri; kamu sektörü, özel sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları bünyesinde görev yapabilecek, buna ilaveten girişimci bireyler olarak da kendi işletmelerini kurarak yönetebilecek nitelikteki insan kaynaklarının yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, rekabetin artması ve günümüzde örgütsel yapılarda uygulanan endüstri 4.0 süreçleri, geçmişten günümüze işletme eğitiminin değişim ve dönüşüme uğramasını beraberinde getirmiştir (Yelkikalan vd., 2019: 1). Tarihsel süreç kapsamında incelendiğinde; ilk yükseköğretim kurumlarının 15. ve 16. yüzyıla kadar uzandığı dikkat çekmektedir. Söz konusu dönemlerde kurulmuş olan medreseler ve mektepler, Osmanlı Devleti'nde kurulmuş ilk yükseköğretim kurumları olarak açıklanmaktadır. Bu kapsamda özellikle medrese eğitimi almış kişiler tarafından yazılan eserlerde işletme, iktisat ve davranış bilimlerine yönelik yoruma dayalı konular yer almaktadır. Fakat medreselerde özellikle doğrudan işletme eğitimine yönelik bilgilerin verilmediği bilinmekle birlikte söz konusu dönemde eğitim gören kişiler tarafından işletme kavramı ile ilişkili olduğu düşünülen eserlerin yazılması, dolaylı olarak bu dönemlerde işletme eğitiminin vurgulandığına dikkat çekmektedir (Özkul, 2012: 228).

Osmanlı Döneminde eğitimi geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla 1863 yılında Darülfünun-u Osmaniye olarak kurulan kuruluş 1924 yılında İstanbul Darülfünunu ismini almıştır (Atanur-Baskan, 2001: 25). 1870 yılında, Darülfünun bünyesinde okutulması planlanan Terakkiyat-ı Ulûm ve Sanayi (Bilim ve Sanayinin Gelişmesi), İlm-i Servet ve Hukuk dersleri, işletme disiplini ile ilişkili derslerin bu dönemdeki varlığını göstermektedir. Hukuk dersi kapsamında; İdare hukuku, Devletlerarası hukuk ve Deniz hukuku konuları, kamu yönetimi ve şirket yönetimi konularını kapsadığından, işletme disiplininin yönetim boyutuyla ilişkili bir dersi olarak kabul edilmektedir. Yine üçüncü Darülfünun (1875-77) bünyesinde açılan Hukuk Mektebinde de işletme disiplini ile ilgili derslerin yer aldığı görülmektedir (Özkul, 2012: 231-232). Zaman içerisinde Atatürk tarafından gerçekleştirilen devrimlere ayak uyduramayan İstanbul Darülfünunu 1933 yılında kapatılarak, İstanbul Üniversitesi'ne dönüşmüştür (Atanur-Baskan, 2001: 25). İstanbul Darülfünunun kapatılmasından sonra yerine açılan İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olan Hukuk Fakültesine bağlı İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü'nde iktisatla ilgili ek sertifika almak isteyen öğrencilere "İşletme İktisadı" isimli bir dersin okutulduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de işletme eğitiminin tarihsel süreç içerisinde 1937 yılında İstanbul

MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Mission Problem: A Comparative Study On Business Administration and Engineering Education

Darülfünun'un kapatılmasından sonra, İstanbul Üniversitesi bünyesinde açılmış olan ve hukuk fakültesinde okutulan İşletme İktisadi isimli dersle başladığı bilinmektedir. İstanbul Üniversitesi bünyesinde 1936 yılında kurularak, 1937 yılında faaliyete geçen İktisat Fakültesi bünyesinde de "İşletme İktisadi", "İşletme İktisadi ve Muhasebe" ve "İşletme İktisadi ve Devlet Muhasebesi derslerinin yer aldığı görülmektedir. Yazında 1937 basım tarihli "Genel İşletme Ekonomisi" kitabının, Türkiye'de işletme eğitiminin ilk sistematik kitabı olduğu belirtilmektedir (Üsdiken, 2003: 125-127).

Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren izlenen liberal politikaların etkisiyle özel sektör değişim göstermiş, bu bağlamda çağdaş bilgiler ile donatılmış yöneticilere ihtiyaç duyulmuştur. Söz konusu ihtiyaçtan dolayı 1954 yılında İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü kurulmuştur. İşletme bilimi, İşletme İktisadi Enstitüsü ile iktisat ve muhasebe bilimlerine bağımlı olmaktan kurtulmuş, ayrı bir disiplin altında söz konusu bilim dallarını da içerisine alarak geniş yelpazeli bir kimlik kazanmıştır (Sargut, 1998: 81). Türkiye'de işletme eğitiminin Hitler Almanya'sından kaçarak Türkiye'ye sığınan bazı yabancı öğretim üyeleri tarafından başlatılması, ilk başlardaki işletme eğitiminin Alman ekolü çerçevesinde gelişmesini beraberinde getirmiştir (Yelkikalan ve Pazarcık, 2005: 7). Fakat söz konusu enstitü, Alman ekolünün etkisini azaltmış, vaka analizine dayanan eğitim modeliyle Amerikan ekolünün yerleşmesine katkı sunmuştur (Sargut, 1998: 80). Sanayileşme hareketleri gün geçtikçe gelişmekte olan Türkiye'de söz konusu alanlarda istihdam edilecek yönetici ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve iş hayatının beklentilerini karşılayabilme yeterliliğine sahip liderlerin yetiştirilebilmesi amacıyla 1967 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlı İşletme Fakültesi kurulmuştur (Oluç, 1972: 5).

Demokratikleşme sürecinin yaşandığı 1950li yıllardaki ekonomideki liberalleşme çabaları, yükseköğretimde önemli değişim ve dönüşümlerin yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Türkiye'de 1959 yılında TBMM tarafından çıkarılan yasa ile İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin (İTİA) kurulduğu görülmektedir. 1960-1981 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de İTİA'ların toplam sayısının altı olduğu bilinmektedir. Buna ilaveten 1960-1981 yılları arasındaki dönemde İTİA'ların yanı sıra Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Fakültesi, İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi ve İşletme Fakültesi de kurulmuş, İTİA'lara ilaveten bu fakültelerde de işletme eğitimlerinin verildiği görülmüştür. 1980'li yıllarda işletme eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının sayısının on dokuz olduğu bilinmektedir (Sargut, 2009: 55).

Türkiye'de Yükseköğretimde 1980-2000 yılları arasındaki dönem YÖK dönemi olarak isimlendirilmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de 21. yüzyıla YÖK dönemi ile girildiğini söylemek mümkündür (Güvemli, 2003: 51). 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (YÖK), farklı yapılar içerisinde bulunan tüm yükseköğretim kurumlarını tek bir çatı altında toplamış ve tümünü üniversite olarak tanımlamıştır. YÖK kanunu kapsamında üniversiteleri eşgüdümlemek ve denetlemek amacıyla merkezi bir yönetim oluşturulmuş, bu bağlamda üniversitelere başta müfredat olmak üzere bazı kurallar getirilmiştir (Sargut, 2009: 58). Bu kurallar çerçevesinde Türkiye'de Yükseköğretimde YÖK (Yükseköğretim Kanunu) ile tüm yükseköğretim kurumları (fakülte, akademi, yüksekökol) birleştirilmiş ve tümü üniversite olarak tanımlanmışlardır. Yükseköğretimde YÖK dönemi ile kurulan devlet üniversiteleri özellikle 2006 yılından sonra işletme bölümlerinde kontenjan artırımını yapmış, aynı üniversite bünyesinde ikinci bir İİBF (İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) veya farklı bir fakülte içerisinde işletme bölümleri açılmış, buna ilaveten örgün öğretim ve ikinci öğretime ek olarak açık öğretim ve uzaktan eğitim bölümleri içerisinde de işletme eğitimleri verilmiştir. Fakat zaman içerisinde beklenen kontenjan oranlarının dolmayışı nedeniyle daha önce açılmış olan uzaktan eğitim ve ikinci öğretim bölümlerine öğrenci alınmamaya başlanmıştır (Yelkikalan vd., 2019: 142).

2.2. Mühendislik Eğitimi

Yazında, bilimsel çalışmaların ve araştırmaların sonuçlarını toplumun istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için teknolojiye ve uygulamaya geçiren çalışmalar bütünü mühendislik kavramı olarak tanımlanır. Mühendislik eğitimi ile toplumun istek ve ihtiyaçlarına çözüm oluşturabilme niteliklerine sahip elemanlar yetiştirilmesi hedeflenir (Yelkikalan vd., 2010: 1556). Mühendislerin teknik ve yönetim becerilerinin eğitim süreçleriyle desteklenmesi önem teşkil etmektedir. Bir mühendis, diğer mühendisleri denetlemeyi ve yönetmeyi içeren bir pozisyona terfi ettiğinde, artık sadece bir mühendis değil, bir yöneticidir, çünkü tanımı gereği bir yönetici, başkalarının faaliyetlerini yöneten kişidir. Bu sorumluluğu üstlendiği anda, ilerlemesi artık yalnızca teknik yeterliliğine bağlı değildir, diğer kişiler aracılığıyla çalışma yeteneğinin daha fazlasını kullanmaya başlamalıdır. Mühendislik eğitimiyle, teknik yeterlilikler öğrencilere kazandırılrsa da mühendislik pozisyonlarında yönetici becerileri öğrencilere kazandırılmayan zayıflıklar arasındadır (Donnell, 1955: 13). Bu bağlamda yönetim ve liderlik becerileri, bir mühendisin kariyeri boyunca performansını artırmak için ihtiyaç duyduğu eğitimler yoluyla kazandırılmalıdır (Toner, 2004: 7).

Alanında uzman olan birçok mühendisin, bir şirketteki diğer çok önemli işlevlerin arkasındaki prensipleri

anlamak, takımları yönetmek ve müzakere etmek için gereken beceri ve bilgiye sahip olmadığı bilinmektedir. Başarılı bir yönetici olmak için, harika bir mühendis aynı zamanda iyi bir pazarlamacı, nitelikli bir muhasebeci, üst düzey bir hukuk yorumcusu, ihtiyatlı bir insan kaynakları uygulayıcısı olmak önem teşkil etmektedir. Genel çerçevede bir işletme eğitiminin değeri ifade edilen özelliklerle yorumlanmaktadır. Fakat ne yazık ki, işletme yönetimi ile ilişkili dersler bir mühendislik derecesinin müfredatında yer almamaktadır. Mühendislerin esnek olma, çeşitli projeleri üstlenme, insan gruplarını yönetme ve şirket lideri olma yeteneklerinin güçlü hale gelmesi onların kurum için değerli hale gelmesine olanak sunar (Vallabhaneni, 2002: 146). Mühendislik eğitiminde toplumun bugünkü ve yarın oluşacak gereksinimlerine çözüm oluşturabilecek niteliklere sahip elemanlar yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda mühendislik bölümleriyle öğrencilere kazandırılacak yetkinlikler arasında; yeniliklere uyum sağlayabilme, kendine güvenme, özgür düşünebilme, liderlik vasfına ve iletişim yeteneğine sahip olabilme, ekonomik, sosyal ve yasal çerçeveyi bir arada düşünebilen özelliklerin olması beklenmektedir (Özsoy, 2013: 78).

Mühendisliğin tarihinin insanlığın içerisindeki merak duygusu kadar eski olduğu söylenmekle birlikte ilk mühendislik uygulamalarına ilk uygarlıklarda rastlanmıştır. İlk tekerlekli araba Mezopotamya’da görülmüş, Sümerler Güney Mezopotamya’da, dünyanın ilk mühendislik uygulamalarını oluşturan kanallar, tapınaklar ve surlar inşa etmişlerdir (eski.jmo.org.tr, 2007: 24). Osmanlı’da mühendislik eğitiminin temeli medrese eğitimiyle başlamıştır. Akabinde Selçuklular zamanında kurulan Nizamiye Medresesi ise üniversite niteliğindeki eğitimin temelini oluşturmaktadır. Osmanlıda mühendislik eğitimi askeri donanmanın gelişmesini sağlayabilmek amacıyla 1773 yılında kurs niteliğinde Tersane Hennesanesi ve 1776 yılında Mühendishane-i Bahrî-i Hümayûn (İmparatorluk Deniz Mühendishanesi) kurulmuştur. 1846’da Darülfünun kurulmuş ve 1863’de ilk deneysel fizik dersi okutulmuştur. 1795 yılında kurulan Mühendishane-i Berrî-i Hümayûn (Kara Mühendishanesi) ve 1884 yılında Hendese-i Mülkiye Mektebi mühendislik okullarının temelini oluşturmaktadır (Kaya ve Kaya, 2019: 75). Okulun bünyesinde 1883 yılında Hendese-i (Mühendis) Mülkiye Mektebi açılarak 1909 yılında bu okul Mühendis Mekteb-i Alisi adını almıştır (TMMOB, 2006: 24). Mühendislik; tarih öncesi dönemden Rönesans’a kadar bilim-öncesi devrim, 18. ve 19. yüzyıllarda mühendisliğin teknik olarak ortaya çıktığı sanayi devrimi, ikinci dünya savaşı öncesi de elektriğin ve diğer mühendislik dallarının ortaya çıktığı dönem ikinci sanayi devrimi olarak sınıflandırılmaktadır (Alpaslan, 2011: 5).

Cumhuriyet’in ilk döneminde mühendislik alanıyla ilişkili eğitim veren kurumlar aşağıda sıralanmıştır (TMMOB, 2006: 24);

- 1924 yılında Zonguldak’ta Yüksek Maadin ve Sanayi Mühendis Mektebi (Zonguldak Yüksek Maadin Mühendisi Mekteb-Alisi),
- 1926 yılında Darülfünun Fen Fakültesi Makina-Elektrik Enstitüsü,
- 1928 yılında Mühendis Mekteb-i Alisi’nin adı Yüksek Mühendis Mektebi,
- 1933 yılında Darülfünun kaldırılarak yerine İstanbul Üniversitesi,
- 1933 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuş,
- 1944 yılında Yüksek Mühendis Mektebi’nin yeniden yapılanması ile İstanbul Teknik Üniversitesi,
- 1946 yılında kurulan Ankara Üniversitesi’ne 1948 yılında bağlanarak Ziraat Fakültesi adını alan bu Enstitünün bünyesinde; Tabii İlimler, Ziraat, Veteriner, Ziraat Sanatları ve Orman bölümleri yer almıştır.

Yükseköğretimde YÖK dönemi ile kurulan devlet üniversitelerinin mühendislik bölümlerinin sayıları artmış ve günümüze kadar farklı mühendislik isimleriyle değişim ve dönüşüm geçirmiştir.

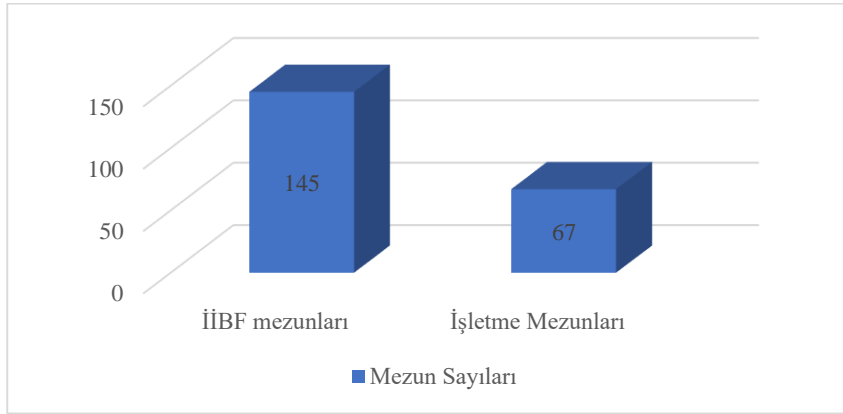
2.3. Yönetici Yetiştirme Misyonu Bağlamında İşletme Eğitimi

Üniversiteler bünyesinde verilen işletme eğitimleriyle uygulama yapabilme becerisine sahip öğrencilerin yetiştirilmesi ve verilen eğitimlerle yönetim süreçlerinde beceri ve yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmaktadır (Simon, 1967: 2). Tarihsel süreçte Enderun Mektebi bünyesinde verilmiş olan yöneticilik davranışlarına ilişkin derslerde de işletme eğitiminin kökenlerinin başlangıcının varlığı görülmektedir. Onbirinci yüzyılda görev yapan pek çok yöneticinin Enderun Mektebi bünyesinde eğitim aldığı ifade edilmektedir. Enderun eğitimi almış kişiler veziriâzamlık, kaptan paşalık, yeniçeri ağalığı, kapıcıbaşılık, mirahırlık, eyalet valilikleri, sancak beylikleri ve bunlara benzer görevlerde sarayın ve hükümetin yüksek dereceli memuriyet kadrolarına atanmışlardır. Enderun Mektebi bünyesinde verilmiş olan yöneticilik davranışlarına ilişkin dersler, işletme eğitiminin kökenlerinin başlangıcının tespiti açısından önem teşkil etmektedir (Ergin, 1977: 16-17, Cilt: 1-2).

MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Mission Problem: A Comparative Study On Business Administration and Engineering Education

Zaman içerisinde üst düzey kamu yöneticilerinin yetiştirilmesi ihtiyacı, eğitim için yeni yapıların kurulması gerekliliğini beraberinde getirmiştir (Gürüz, 2004: 1). Bu kapsamda ticaret okulları ve üniversitelerden oluşan ikili yapı, özellikle 1930'lu yılların ortalarından sonra ticaret okullarının üst düzey yöneticiler ve ekonomistlerin yetiştirilmesinde ikincil hale gelmiştir (Kipping vd., 2004: 101). 1950'li yılların başlarında, Türkiye'nin geliştirebilmesi ve ilerleyebilmesi için yönetici eksikliğinden bahseden bir grup yabancı iktisatçı grubunun düşünceleri doğrultusunda, işletme eğitimi düşüncesine önem verildiği görülmektedir. Söz konusu nitelikli yönetici eksikliği sorununu karşılayabilmek amacıyla İstanbul Üniversitesi, Harvard Üniversitesi ve Ford Vakfının yardımıyla İktisat Fakültesine bağlı bir İşletme İktisadi Enstitüsü'nün kurulmasına karar verilmiştir (Oluç, 1972: 2). Demokratikleşme sürecinin yaşandığı 1950'li yıllardaki ekonomideki liberalleşme çabaları, yükseköğretimde önemli değişim ve dönüşümlerin yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda 1959 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçirilen bir yasa ile İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri (İTİA) kurulmuştur. 1960'lı yıllarla birlikte Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Fakültesi, İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi ve İşletme Fakültesi bünyesinde de işletme eğitimleri vermeye başlanmıştır (Yelkikalan vd., 2019: 17). Günümüzde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Fakültesi, İktisat Fakültesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Açıköğretim Fakültesi ve Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi bünyelerinde verilen işletme eğitimleri bünyesinde yönetici yetiştirme misyonu ekseninde eğitimler verilmektedir (Yelkikalan vd., 2019: 130). Ayrıca işletme alanında eğitim veren yüksek lisans ve doktora programlarıyla yönetici yetiştirme misyonu üstlenilmektedir. Şekil 1'de 2023 yılı Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu bünyesinde üst düzey yönetici (CEO) olarak görev yapan İİBF ve işletme bölümü mezunlarının dağılımı gösterilmiştir.

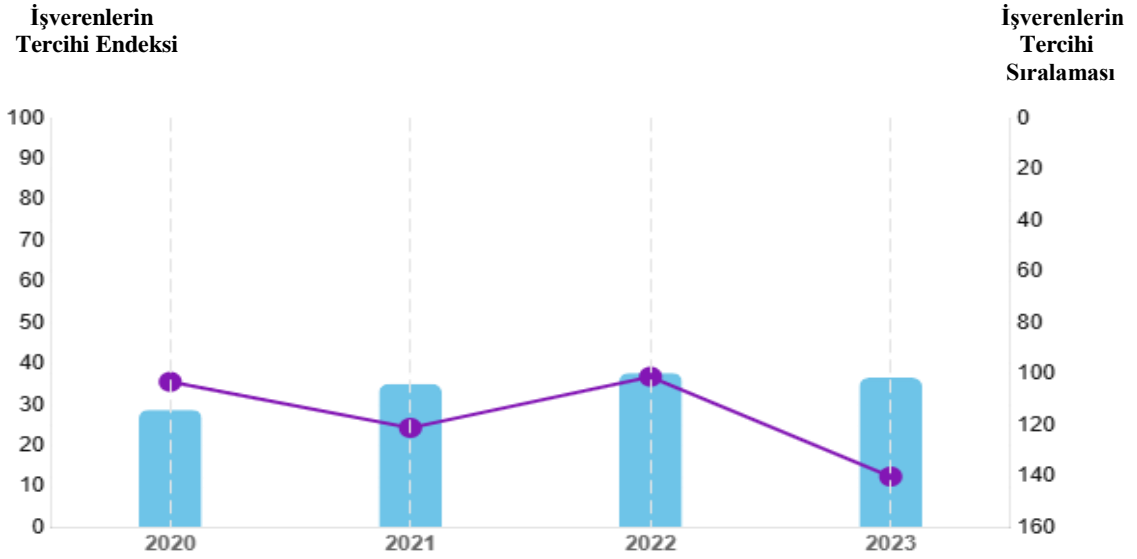

Şekil 1: 500 Büyük Sanayi Kuruluşu İçerisinde CEO Olarak Görev Yapan İİBF ve İşletme Bölümü Mezun Sayıları

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

*Özgeçmişine ulaşılan CEO'lar tarafından elde edilen verilerden oluşmaktadır.

2023 yılı 500 büyük sanayi kuruluşunda CEO olarak görev yapan İİBF mezunu 145 yönetici, işletme bölümü mezunu 67 yönetici olduğu belirlenmiştir. Bu durum üst düzey yönetici pozisyonunda görev yapan işletme bölümü mezunu CEO'ların yeterli sayıda olmadıklarını göstermektedir. Benzer şekilde tarihsel süreç içerisinde Türkiye'deki üniversitelerde işletme eğitimi veren bölümlerin yeterli düzeyde yönetici yetiştirme misyonunu gerçekleştiremedikleri de belirtilmektedir. Buna göre; Türkiye'deki en büyük 1000 firmada çalışan 4 üniversite mezununun 1'inin işletme mezunu olduğu, işletme bölümü mezunlarının daha çok muhasebe, insan kaynakları, pazarlama ve dış ticaret alanlarında istihdam edildikleri ve yönetim kadrosunda çalışan işletme mezunu sayısının yeterli düzeyde olmadığı ifade edilmiştir (Düzakın ve Yılmaz, 2009: 162). Buna ilaveten Benligiray ve Tez (2011: 59); Türkiye'deki üniversitelerde yer alan işletme bölümlerinin %70'i temel işletmecilik değerlerinden birine veya birkaçına odaklanırken, %29'unun bu değerlere hiç vurgu yapmadığını belirtmektedir. Şekil 1'de işletme bölümü mezunlarının işveren tercih endeksi sonuçları (kariyer.net) gösterilmiştir.

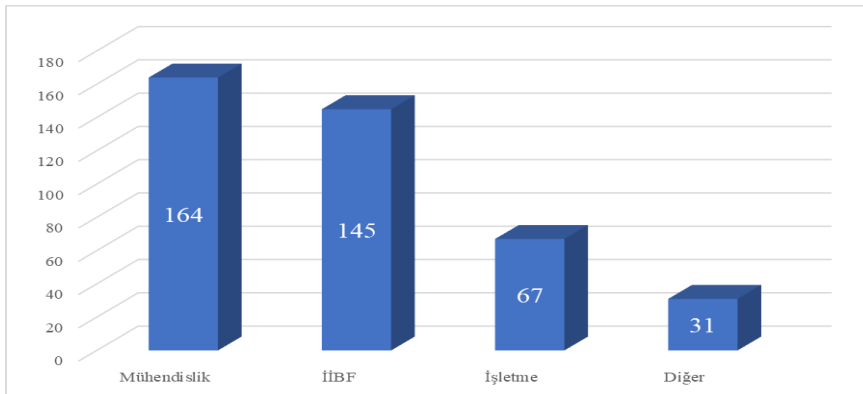
Şekil 2. İşletme Bölümü Mezunlarının İşveren Tercih Endeksi

Kaynak: Kariyer Net İşletme Endeksi

Şekil 2’de 2020-2023 yılları arasındaki işletme bölümü mezunlarının işverenler tarafından tercih puanları incelenmiş, söz konusu yıllarda işletme bölümü mezunlarının 40 puanın üzerine çıkamadığı görülmüştür. Ayrıca 2023 yılı diğer yıllara nazaran işletme bölümü mezunlarının tercih sıralamasında en düşük seviyede tercih edildiğini göstermektedir. Bu durum işletme bölümü mezunlarının işverenlerin tercih sıralamasında alt sıralarda yer almaları ve daha düşük düzeyde istihdam edilmeleriyle ilişkilendirilmektedir.

2.4. Yönetici Yetiştirme Misyonu Bağlamında Mühendislik Eğitimi

Mühendislik bölümlerinden mezun olan öğrenciler kendi işletmelerini kurduklarında veya bir işletmenin üst düzey yöneticisi olduklarında yönetim vasıflarını sağlamaları önemli bir gerekliliktir. Bu bağlamda mühendislik bölümlerinde verilen eğitimlerle işletme yönetimi, işletmelerde davranış, maliyet muhasebesi, finansal yönetim, üretim yönetimi, yöneylem araştırması gibi temel işletme dersleriyle mühendislik bölümü öğrencilerine yöneticilik bilgi ve becerisi kazandırabilmek önem teşkil etmektedir (Yüksel, 1996: 9). Dünyada meydana gelen değişim ve dönüşümler mühendislik eğitimine hem zorluklar hem de fırsatlar sunmaktadır. Mühendislik eğitimi, bu zorluklarla başa çıkmak için değişmektedir. Giderek daha fazla mühendislik programı, girişimcilik tabanlı eğitimleri ve yenilikçiliği mühendislik müfredatına dahil etmeye çalışmaktadırlar (Luryi vd., 2007: 10).

Şekil 3. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu İçerisinde CEO Olarak Görev Yapan İİBF ve İşletme Bölümü Mezun Sayıları

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

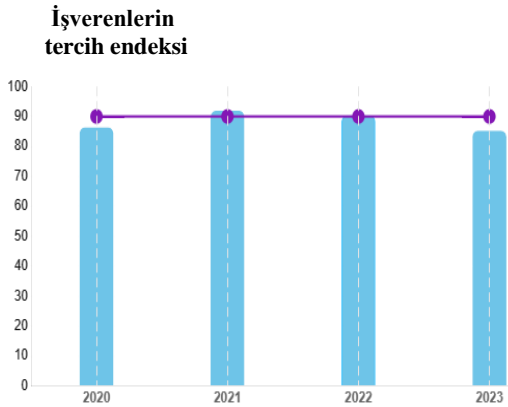
*Özgeçmişine ulaşılan CEO’lar tarafından elde edilen verilerden oluşmaktadır.

MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

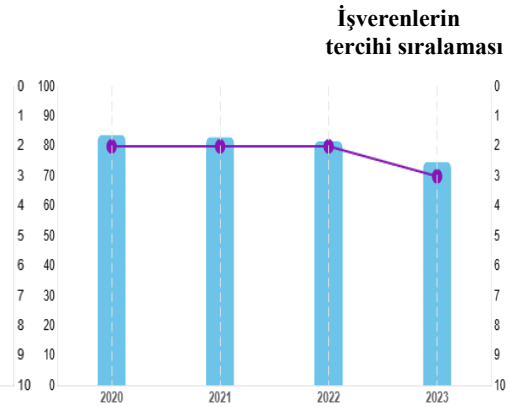
Mission Problem: A Comparative Study On Business Administration and Engineering Education

2023 yılı 500 büyük sanayi kuruluşunda CEO olarak görev yapanların bölümleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde; mühendislik mezunu 164 yönetici, İİBF mezunu 145 yönetici, işletme bölümü mezunu 67 yönetici ve diğer alanlardan 31 yönetici olduğu belirlenmiştir. Bu durum üst düzey yönetici pozisyonlarında sıklıkla mühendislerin tercih edildiğini vurgulamaktadır. Buna ilaveten yöneticilik pozisyonlarında işletme bölümü dışında İİBF bünyesinde yer alan iktisat, maliye, ekonometri, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler vb. bölümlerden mezunların yöneticilik pozisyonları sayıları da işletme bölümlerinden daha üst sıralardadır. Bu bağlamda üst düzey yöneticilik statüsünde görev yapan işletme bölümü mezunu CEO'ların yeterli sayıda olmadıklarını söylemek mümkündür.

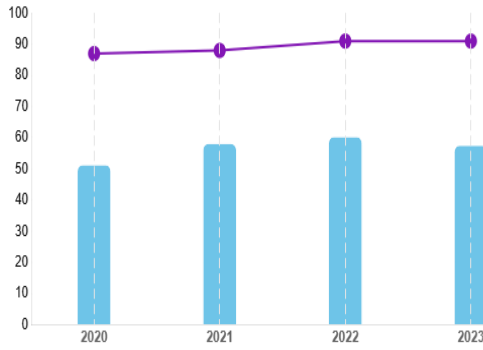
Üst düzey yönetici pozisyonlarının istihdamında sıklıkla tercih edilen mühendislik bölümü mezunlarının teknik ve yönetsel yeterlilikleri yazında yapılan pek çok araştırmayla belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda problem çözme yetkinlikleri, ekip çalışması ve liderlik, literatürde ifade edilen yeni mühendislik yeterliliklerinden sadece birkaçıdır. Fakat yapılmış araştırmalar mühendislik yeterlilikleriyle ilgili beceri boşluklarını açıkça ifade etmektedir. Yapılmış araştırmalar mühendislik öğrencilerinin gelecekteki ihtiyaçları için hem yönetim hem de liderlik yetkinliklerinin önemi konusunda hem fikirdir (Routhe vd., 2024: 555). Bu yetkinlikleri kazandırabilmek için mühendislik yönetimi, mühendislik yönetimi ve teknoloji vb. tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarında günümüz işletme bölümlerinde verilen muhasebe, yönetim, örgütsel davranış, insan kaynakları, finans vb. eğitimler mühendislik bölümü mezunu öğrencilerine verilmektedir. Fakat bu eğitimlerin lisans dönemlerinde olduğu gibi sekiz yarıyıl yerine iki yarıyılık ders süreçleri ile sınırlı olması, beklenen yöneticilik bilgi ve becerilerinin kazandırılması hususunda yetersiz kalmaktadır. Yazında ifade edilen görüşler de söz konusu düşüncüyü desteklemektedir. Bu bağlamda Kandakatla vd. (2025); mühendislik bölümleriyle öğrenciler için kaliteli öğrenme deneyimleri yaratılması, eleştirel düşünme, problem çözme, yaşam boyu öğrenme, liderlik becerileri ve takımlarda çalışma yeteneği gibi daha derin öğrenme becerileri geliştirmelerinin sağlanması yönündeki çağrılarının arttığını belirtmektedir. Buna ilaveten mühendislik ders planlarının çok disiplinli, yenilikçi ve sonuç odaklı hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Söz konusu ifadeler mühendislik bölümlerinin lisans bölümlerinin yöneticilik, liderlik ve iletişim gibi yetkinlikler geliştirmeleri gerektiğini vurgulamakta, sadece edinilen teknik becerilerin mühendislik fakültelerinde yetersiz kaldığını belirtmektedir. Bölümlerin işverenler tarafından tercih edilebilirlik düzeyleri benzer şekilde online insan kaynakları portallarının verileriyle de açıklanabilmektedir. Webratings'in açıkladığı rapora göre (2024); Türkiye'de online insan kaynakları alanının en çok tercih edilen sitesi olarak belirtilen Kariyer.net üzerinden işveren tercih endeksi bulguları elde edilmiştir. İşveren tercih endeksi sonuçları dikkate alındığında tercih sıralamasında ilk beş bölüm içerisinde yer alan bölümler aşağıda gösterilmiştir. Buna göre; Şekil 4'te matematik mühendisliğinin, Şekil 5'de işletme mühendisliğinin, Şekil 6'da bilgisayar mühendisliğinin, Şekil 7'de kontrol ve otomasyon mühendisliğinin ve Şekil 7'de endüstri mühendisliğinin 2020-2023 yılları arasında işveren tercih endeksi puanları gösterilmiştir.

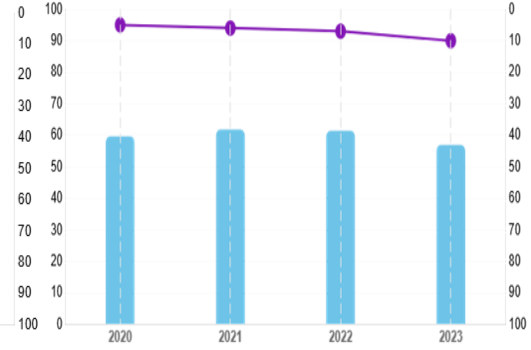
Şekil 4. Matematik Mühendisliği

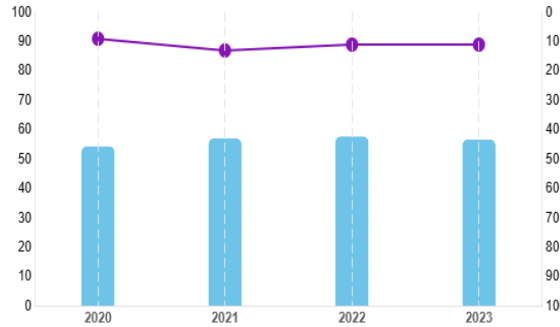
Şekil 5: İşletme Mühendisliği

Şekil 6: Bilgisayar Mühendisliği

Şekil 7: Kontrol ve Otomasyon Mühendisliği

Şekil 8: Endüstri Mühendisliği

Kaynak: Kariyer Net İşletme Endeksi

Şekil 4'te işveren tercih sıralamasında en fazla talep gören matematik mühendisliği bölümünün 2020-2023 yılları arasındaki tercih puanları gösterilmiştir. 2023 yılı itibariyle işverenler tarafından matematik mühendisliği bölümü 85.1 puan olarak işverenler tarafından öncelikle tercih edilen bölüm olmuştur. Akabinde Şekil 5'de gösterilen işletme mühendisliği bölümü 2023 yılı itibariyle 74.7 puan olarak işverenlerin ikinci sırada tercih ettiği bölümü göstermektedir. 2023 yılı itibariyle Şekil 6'da gösterilen bilgisayar mühendisliği bölümü 57.3 puanla 3. sırada, Şekil 7'de gösterilen kontrol ve otomasyon mühendisliği bölümü 56.9 puan olarak dördüncü sırada, Şekil 6'da gösterilen endüstri mühendisliği bölümü 56.6 puan olarak beşinci sırada işverenler tarafından tercih edilen bölümler olarak dikkat çekmektedir.

3. YÖNTEM

Araştırmada Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzuna göre (2024); İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Fakültesi, İktisat Fakültesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, bünyesinde eğitim veren işletme bölümlerinin misyon ifadeleri incelenmiştir. Benzer şekilde Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzuna göre (2024); Mühendislik Fakültesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mühendislik Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Makine Fakültesi, İşletme Fakültesi ile Mühendislik ve Teknoloji Fakültesi bünyesinde eğitim veren endüstri mühendisliği bölümlerinin misyon ifadeleri incelenmiştir. Buna göre 2024 yılı itibariyle devlet üniversitelerinde 106 ve vakıf üniversitelerinde 79 olmak üzere toplam 185 üniversitedeki işletme bölümünde eğitim öğretim süreçleri yürütülmektedir. Benzer şekilde devlet üniversitelerinde 56 ve vakıf üniversitelerinde 55 olmak üzere toplam 111 üniversitedeki endüstri mühendisliği bölümlerinde eğitim öğretim hizmetleri devam etmektedir. Araştırmada 173 işletme bölümü ile 103 endüstri mühendisliği bölümünün misyon ifadeleri incelenmiştir. Endüstri mühendisliği ders planlarının işletme bölümüne yakınlığı sebebiyle, mühendislik fakülteleri içerisinde endüstri mühendisliği bölümü örneklem olarak tercih edilmiştir. Söz konusu üniversitelerin tümündeki misyon beyanlarının incelenememesinin nedeni; bazı üniversitelerde bölümler bazında misyon beyanları bulunmaması, fakülte bazında misyon ifadelerine yer verilmesidir.

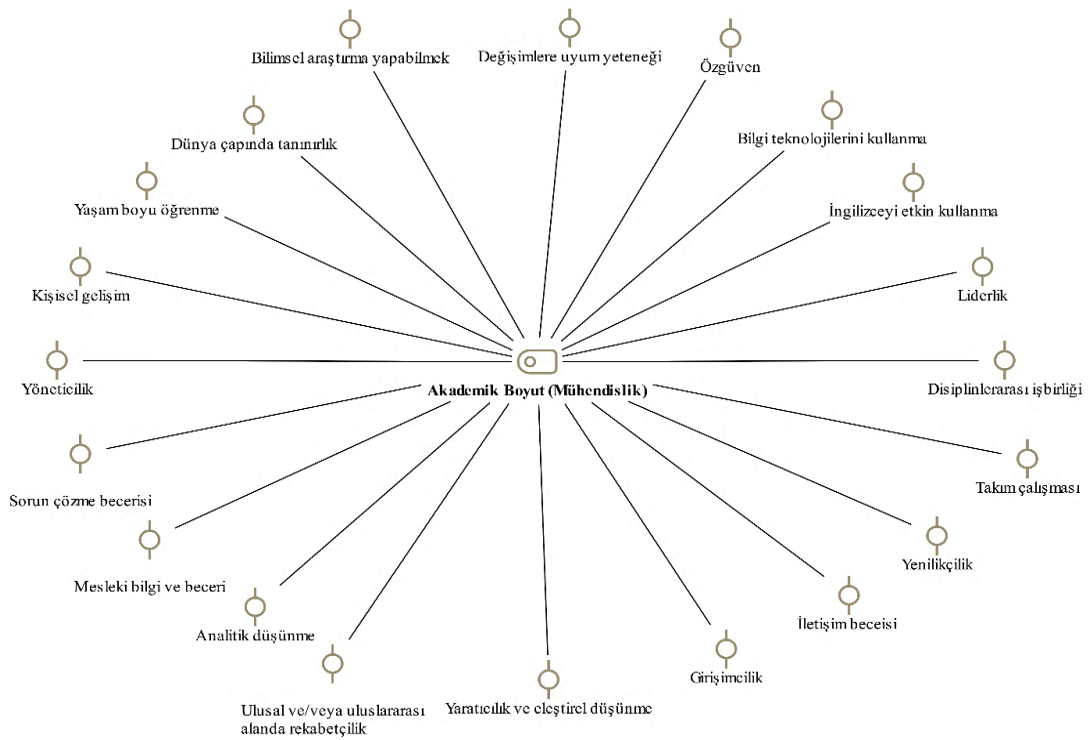
MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Mission Problem: A Comparative Study On Business Administration and Engineering Education

Yazında Pearce ve David (1987) tarafından 8 boyutlu bileşenle analiz edilen misyon ifadeleri, daha sonra David (1989) tarafından 9 boyutlu olarak güncellenmiştir. Söz konusu boyutlar; müşteriler, ürünler/hizmetler, pazarlar, teknoloji, sürdürülebilirlik, büyüme ve karlılık hedefleri, felsefesi, benlik kavramı, arzu ettiği kamu imajı ve çalışanlara karşı sorumluluğu biçiminde isimlendirilmektedir (Pearce ve David, 1987: 109; David ve David, 2015: 177). Araştırmada David (1989) boyutları işletme ve mühendislik eğitimi misyon beyanlarına uyarlanmış, bu bağlamda çalışanlara karşı sorumluluk, arzu ettiği kamu imajı, öğrenciler, benlik, felsefe, sürdürülebilirlik ve büyüme, teknoloji, lokasyon ve hizmetler olmak üzere dokuz alt boyutta araştırılmıştır. Bu boyutlar çerçevesinde araştırmadan elde edilen veriler etik, ahlaki ve toplumsal boyut ile akademik boyut olmak üzere iki alt tema çerçevesinde gruplandırılmıştır. Verilerin elde edilmesi kapsamında araştırmada öncelikle nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan belge (doküman) incelemesi kullanılmıştır. Araştırmada misyon ifadelerinden elde edilen belge seti içerik analizine tabii tutulmuştur. Araştırmada tüm kodlama ve analiz işlemleri bilgisayar destekli nitel ve karma veri analizi programı olan MAXQDA Analytics Pro 2024 kullanılmıştır.

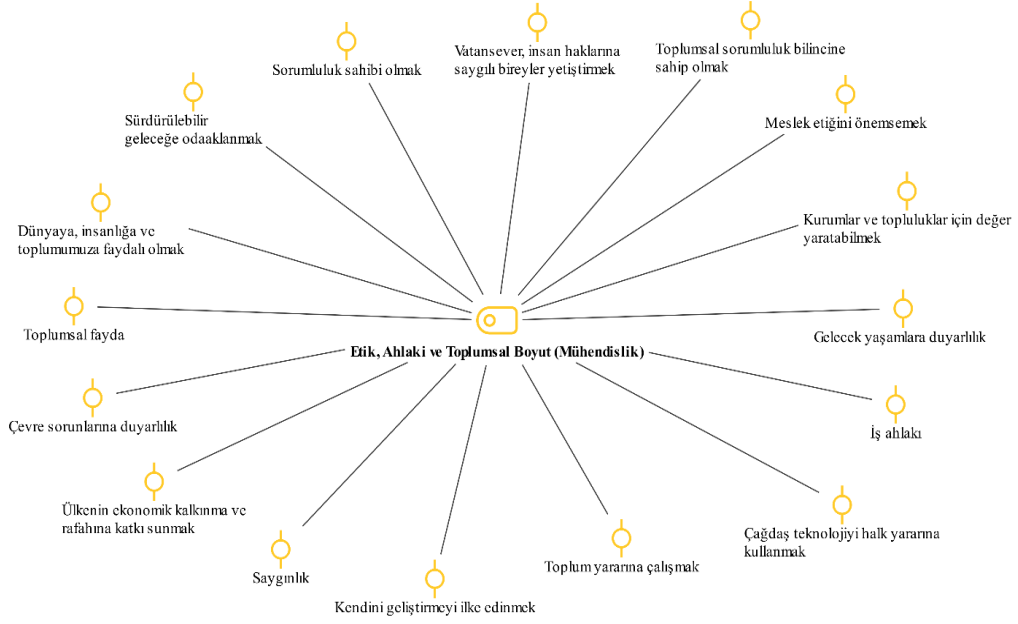
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Şekil 8’de Endüstri Mühendisliği Bölümü’nün misyon ifadeleri akademik boyut çerçevesinde aşağıda gösterilmiştir.

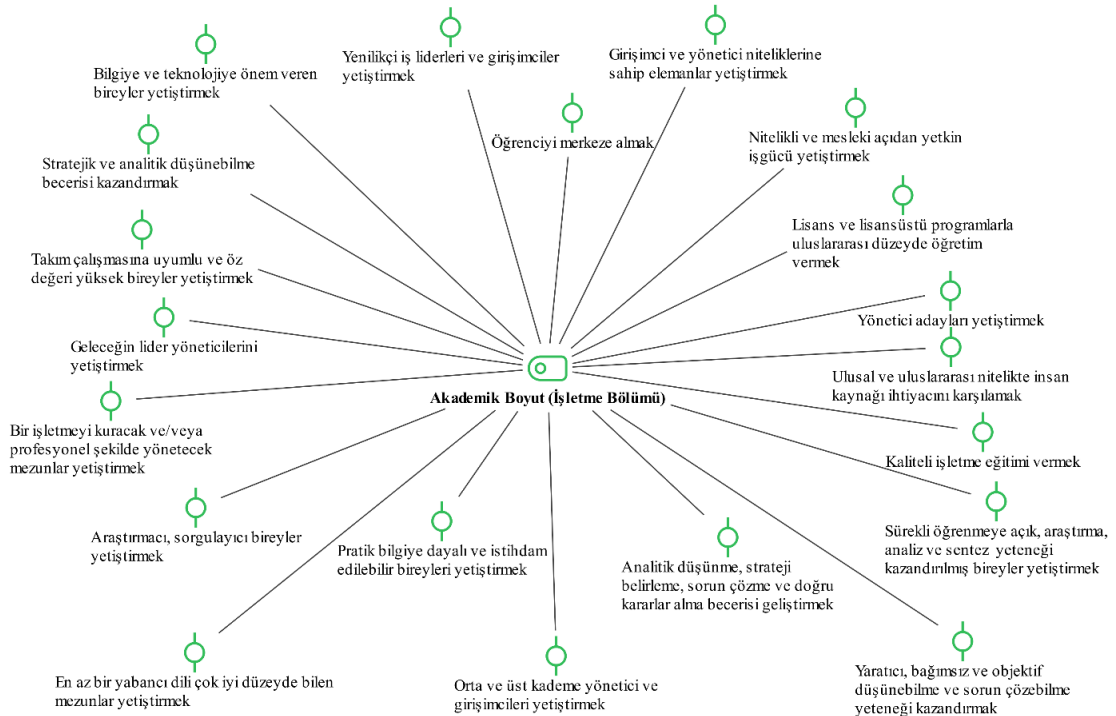
Şekil 9. Akademik Boyut (Endüstri Mühendisliği)

Şekil 9’a göre; bilimsel araştırma yapabilme, değişime uyum yeteneği, özgüven, bilgi teknolojilerini kullanma, İngilizceyi etkin kullanma, liderlik, disiplinler arası işbirliği, takım çalışması, yenilikçilik, iletişim becerisi, girişimcilik, yaratıcılık ve eleştirel düşünme, rekabetçilik, analitik düşünme, mesleki bilgi ve beceri, sorun çözme becerisi, yöneticilik, kişisel gelişim, yaşam boyu öğrenme ve dünya çapında tanınırlık kavramları endüstri mühendisliği bölümünün akademik boyut kapsamındaki misyon ifadelerini oluşturmaktadır. Şekil 10’da Endüstri Mühendisliği Bölümü’nün misyon ifadeleri etik, ahlaki ve toplumsal boyut çerçevesinde aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 10: Etik, Ahlaki ve Toplumsal Boyut (Endüstri Mühendisliği)

Şekil 10'a göre; vatansver ve insan haklarına saygılı olabilme, toplumsal sorumluluk bilinci, meslek etiği, değer yaratmak, gelecek yaşamlara duyarlılık, iş ahlakı, çağdaş teknolojiyi halk yararına kullanım, toplum yararına çalışmak, kendini geliştirmek, saygınlık, ülkenin ekonomik kalkınma ve refahına katkı sunmak, çevre sorunlarına duyarlılık, toplumsal fayda, dünyaya, insanlığa ve toplumumuza faydalı olmak, sürdürülebilir geleceğe odaklanmak ve sorumluluk sahibi olmak endüstri mühendisliği bölümünün etik, ahlaki ve toplumsal boyut kapsamındaki misyon ifadelerini oluşturmaktadır. Şekil 11'de İşletme Bölümü'nün misyon ifadeleri akademik boyut çerçevesinde aşağıda gösterilmiştir

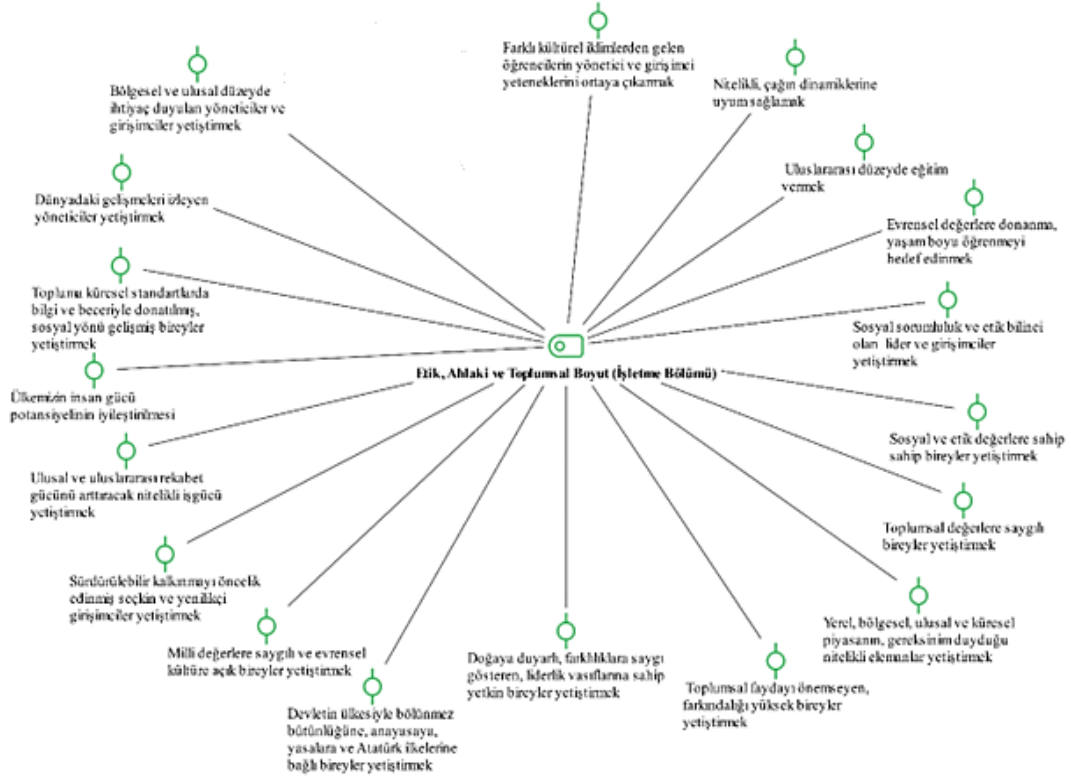
Şekil 10. Akademik Boyut (İşletme Bölümü)

Şekil 11'e göre; yenilikçi iş liderleri ve girişimcilik, öğrenci odaklılık, girişimci ve yönetici yetkinlikleri, yetkin

MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Mission Problem: A Comparative Study On Business Administration and Engineering Education

işgücü, uluslararası düzeyde eğitim, yönetici adayları yetiştirme, ulusal ve uluslararası nitelikte insan kaynağı ihtiyacı karşılayabilme, kaliteli işletme eğitimi, sürekli öğrenmeye açık bireylerin yetiştirilmesi, yaratıcı, bağımsız ve objektif düşünebilme ve sorun çözebilme yeteneği kazandırma, analitik düşünme, strateji belirleme, orta ve üst kademe yöneticileri yetiştirme, pratik bilgi kazanımı sağlama, yabancı dil yeterliliği sağlama, araştırmacı, sorgulayıcı bireyler yetiştirme, bir işletmeyi kuracak veya yönetebilecek mezunlar yetiştirmek, geleceğin lider yöneticilerini yetiştirmek, takım çalışmasına uyumlu bireyler yetiştirmek, stratejik ve analitik düşünebilme becerisi kazandırabilmek ile bilgiye ve teknolojiye önem veren bireyler yetiştirmek işletme bölümünün akademik boyut kapsamındaki misyon ifadelerini oluşturmaktadır. Şekil 12’de İşletme Bölümü’nün misyon ifadeleri etik, ahlaki ve toplumsal boyut çerçevesinde aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 12. Etik, Ahlaki ve Toplumsal Boyut (İşletme Bölümü)

Şekil 12’ye göre; farklı kültürel iklimlerden gelen öğrencilerin yönetici ve girişimci yeteneklerini ortaya çıkarmak, nitelikli çağın dinamiklerine uyum sağlamak, uluslararası düzeyde eğitim vermek, evrensel değerlerle donanma ve yaşam boyu öğrenmeyi hedeflemek, sosyal sorumluluk ve etik bilinci olan lider ve girişimciler yetiştirmek, toplumsal değerlere saygılı bireyler yetiştirmek, yerel, bölgesel, ulusal ve küresel piyasanın gereksinim duyduğu nitelikli elemanlar yetiştirmek, toplumsal faydayı önemseyen farkındalığı yüksek bireyler yetiştirmek, doğaya duyarlı farklılıklara saygı gösteren, liderlik vasıflarına sahip yetkin bireyler yetiştirmek, devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğüne, anayasaya, yasalara ve Atatürk ilkelerine bağlı bireyler yetiştirmek, millî değerlere saygılı ve evrensel kültüre açık bireyler yetiştirmek, sürdürülebilir kalkınmayı öncelik edinmiş seçkin ve girişimci bireyler yetiştirmek, ulusal ve uluslararası rekabet gücünü artıracak nitelikli işgücü yetiştirmek, ülkemizin insan gücü potansiyelinin iyileştirilmesi, küresel standartlarda bilgi ve beceriyle donatılmış sosyal yönlü gelişmiş bireyler yetiştirmek, dünyadaki gelişmeleri izleyen yöneticiler yetiştirmek, bölgesel ve ulusal düzeyde ihtiyaç duyulan yöneticiler ve girişimciler yetiştirmek işletme bölümünün etik, ahlaki ve toplumsal boyut kapsamındaki misyon ifadelerini oluşturmaktadır.

5. SONUÇ

Yönetici becerilerinin eğitimle kazandırılması, bireylerin sadece teknik bilgiye değil, aynı zamanda stratejik, liderlik ve analitik yetkinliklere sahip olmalarını sağlar. Bu durum bir taraftan mezunların bireysel kariyer başarılarına katkı sunarken, diğer taraftan kurumların büyüme ve sürdürülebilirliklerinde önem teşkil eder. Dolayısıyla eğitim süreçlerinin niteliği, alanında yetkin yöneticiler yetiştirebilmede kritik öneme sahiptir. İşletme

ve endüstri mühendisliğinden mezun olan öğrencilerin eğitim öğretim süreçleri incelendiğinde her ikisinde yönetici yetiştirme misyonlarının benzer ve farklı yönler taşıdığı dikkat çekmektedir. İşletme eğitimleriyle stratejik kararlar alma, kaynakları verimli kullanma ve ekipleri yönetme yeteneklerine sahip yöneticiler yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda verilen işletme eğitimleriyle öğrencilere stratejik yönetim, finansal yönetim, pazarlama ve satış, insan kaynakları yönetimi ve girişimcilik gibi dersler verilmektedir. Endüstri mühendisliği mezunları ise sistem analizi ve süreç yönetimi konularında teknik bilgiye dayalı kararlar alan operasyonel liderler olarak yetiştirilmektedirler. Her iki bölüm de yönetici yetiştirmeyi hedeflerken, işletme bölümü daha çok organizasyon ve stratejik karar alma süreçlerine odaklanmakta, endüstri mühendisliği bölümü ise teknik analiz, süreç geliştirme ve sistem optimizasyonu konularına yoğunlaşarak öğrencilere teknik eğitimlerin verilmesine olanak sunmaktadır.

Yapılan araştırma kapsamında işletme bölümü mezunlarının misyon ifadeleri akademik, etik, ahlaki ve toplumsal boyut çerçevesinde incelenmiştir. Buna göre girişimci ve yönetici yetkinlikleri kazandırılması, bir işletmeyi kuracak ve yönetecek mezunlar yetiştirmesi, yenilikçi iş liderleri yetiştirilmesi, orta ve üst kademe yöneticiler yetiştirilmesi, geleceğin lider yöneticilerinin yetiştirilmesi ifadeleri akademik boyut kapsamında işletme bölümlerinin misyonları arasında üst düzey yönetici yetiştirilmesine katkı sunan ifadeler olarak dikkat çekmektedir. Buna ilaveten etik, sosyal sorumluluk sahibi, toplumsal fayda, milli değerlere saygılı olma, küresel standartlarda bilgi ve beceri sahibi olma, yerel, bölgesel, ulusal ve küresel nitelikteki girişimci ve yönetici adaylarının ve farklı kademe çalışanlarının yetiştirilmesi ifadeleri de işletme bölümünün etik, ahlaki ve toplumsal boyut çerçevesinde işletme bölümlerinin misyon ifadelerinde vurgulanmıştır. Benzer şekilde yapılan araştırma kapsamında endüstri mühendisliği bölümünden mezunların misyon ifadeleri de akademik, etik, ahlaki ve toplumsal boyut çerçevesinde incelenmiştir. Buna göre akademik boyut çerçevesinde; girişimcilik, yöneticilik ve liderlik kavramları mühendislik bölümü mezunlarının misyonları arasında üst düzey yönetici yetiştirilmesine katkı sunan ifadeler olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca toplumsal sorumluluk, iş ahlakı, vatansever ve insan haklarına saygılı olmak endüstri mühendisliği bölümünün etik, ahlaki ve toplumsal boyut kapsamındaki misyon ifadelerini oluşturmuştur. Her iki bölümün misyon ifadelerinde ortak olan unsurlar incelendiğinde akademik boyut kapsamında yöneticilik, girişimcilik ve liderlik kavramları dikkat çekmektedir. Her iki bölümün etik, ahlaki ve toplumsal boyut kapsamındaki misyon ifadelerinde yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası alanlardaki toplumsal sorumluluklara değinilmiş ve benzer misyon ifadeleri vurgulanmıştır. Akademik boyut kapsamında her iki bölümün misyonlarında yöneticilik, girişimcilik ve liderlik kavramlarında benzerlikler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada Türkiye’de 500 Büyük Sanayi Kuruluşu içerisinde CEO olarak görev yapan yöneticilerin özgeçmişleri incelenmiş ve büyük çoğunluğunun mühendislik bölümü mezunu olduğu görülmüştür. Benzer şekilde daha önce yapılmış araştırmalar çerçevesinde işveren tercih endeksi değerleri (kariyer.net); işletme ve mühendislik bölümlerinin istihdam olanaklarında işverenler tarafından mühendislik bölümlerinin öncelikle tercih edildiğini göstermektedir. Buna ilaveten işveren tercih endeksi değerleri de dikkate alındığında işletme ve mühendislik bölümlerinin istihdam olanaklarında işverenler tarafından mühendislik bölümlerinin öncelikle tercih edildiğini göstermektedir. Yazında yapılan diğer araştırmalar da dikkate alındığında; işletmelerin çeşitli departmanlarında çalışan sayısı olarak işletme mezunlarının sıklıkla tercih edilmediği, buna ilaveten işletme bölümlerinin temel işletmecilik değerlerini aktarabilme hususunda yetersizlikleri ifade edilmiştir. Araştırma bulguları yöneticilik ve farklı kademe çalışanı olarak işletme bölümü mezunlarının, mühendislik bölümleri kadar sıklıkla tercih edilmediğini belirtmektedir. Bu durum işletme bölümünde verilen eğitimlerde misyon sorunsalı yaşandığını göstermektedir.

İşletme bölümlerinin mevcut ders planlarının staj olanakları dışında teorik derslerden oluşması sektörlerde orta ve üst kademelerde çalışan ve/veya yönetici olarak istihdam edilecek mezunların ilişkili sektörlerde tercih edilmeyişlerini beraberinde getirmektedir (Yelkikalan vd., 2019: 128) Benzer şekilde yazında yapılan araştırmalar incelendiğinde mühendislik bölümlerinin de işletme ağırlıklı derslerle desteklenmesi hususu vurgulanmaktadır (Routhe vd., 2024: 555). Yazında misyon ifadeleri örgütlerin varoluş nedenlerini açıklayan, biz kimiz, işimiz nedir sorusunun yanıtını ifade etmektedir. Misyonu yönetici, lider ve girişimci bireyler yetiştirmek olan işletme bölümlerinin sektörde istenilen istihdam oranlarına ulaşamaması, üniversitelerde verilen işletme eğitimlerinin kendi misyonlarını gerçekleştiremediklerini göstermektedir. Mühendislik bölümünden mezun olan öğrenciler işletme, mühendislik yönetimi, mühendislik ve teknoloji yönetimi gibi tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarıyla işletme eğitimleri de alabilmekte, bu bağlamda mühendislikte edinmiş oldukları teknik becerilere ek olarak finans, muhasebe, insan kaynakları ve yönetim gibi çeşitli alanlarda bilgi ve becerilerini de geliştirebilmektedirler. Fakat yazında yapılmış araştırmalar mühendislik bölümlerinde de yönetim süreçleriyle ilişkili derslerin sınırlı olduğunu göstermektedir (Kandakatla vd. (2025). Buna ilaveten işletme bölümü mezunları farklı yüksek lisans programları ile teknik yetkinlikler kazanabilecekleri mühendislik alanlarında tezli veya tezsiz yüksek lisans yapamamaktadırlar. Söz konusu unsur dikkate alındığında tıpkı mühendislik bölümlerinin yüksek lisans

MİSYON SORUNSALI: İŞLETME ve MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Mission Problem: A Comparative Study On Business Administration and Engineering Education

eğitilmelerini işletme, mühendislik yönetimi, mühendislik ve teknoloji yönetimi gibi alanlarda yapabildikleri gibi, işletme bölümlerinin de mühendislik becerileri edinebilecekleri alanlarda yüksek lisans yapmalarına olanak sunulmalıdır. Buna ilaveten işletme bölümlerinin mevcut ders planları sekiz yarıyıllık süreçte yönetim, pazarlama, muhasebe, finans ve pazarlama gibi alanlarla sınırlıdır. İşletme bölümünden mezun olan öğrenciler çoğunlukla bir ders bünyesinde almış oldukları üretim yönetimi dersi dışında, üretim süreçlerinin öğrenilmesine ilişkin herhangi bir eğitim almamakta hatta bir fabrikanın üretim sürecini dahi görmeden mezun olmaktadır. Fakat bu durum misyon ifadesi olarak belirtilen nitelikli yöneticiler yetiştirmek beyanıyla örtüşmemekte, işletme bölümlerinin vermekte oldukları eğitimlerin niteliksel değerinin sorgulanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda işletme bölümünde verilen eğitimlerin sekiz yarıyıllık ders planlarına mühendislik bölümlerinin üretim süreçlerinde verilen derslerin ilave edilmesi önerilmektedir. Buna ilaveten işletme bölümü mezunlarının da mühendislik bölümlerinde yüksek lisans yapabilmelerine olanak sunulması, hem mevcut misyon beyanlarına uygun hareket edilmesini beraberinde getirebileceği gibi mevcut işletme bölümlerinin de niteliksel değerini artırabilecek ve sektörde beklenen istihdam oranlarına ulaşılabilmesini sağlayabilecektir. Benzer şekilde sadece yüksek lisans programlarıyla değil, sekiz yarıyıllık ders planları içerisine mühendislik bölümlerinin de işletme ağırlıklı dersleri daha sıklıkla müfredatlarına alabilmeleri, sektörde niteliksel değeri daha yüksek ve yönetim becerisi gelişmiş olan yöneticilerin de istihdamına zemin hazırlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- AKKUŞ-GÜVENDİ, M. (2019). “Prekarya Tartışmaları Kavram, Tanım ve Durum”. İnsan ve Toplum, 9 (4), 133-150.
- ALPASLAN, N. (2011). “Mühendislik Tarihi ve Felsefesi Üzerine Bir Araştırma”. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1, 1-10.
- ATANUR BASKAN, G. (2001). “Türkiye’de Yükseköğretimin Geleceği”. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21 (1), 21-32.
- BENLİGİRAY, S. ve TEZ, H. Ö. (2011). “Üniversitelerin İşletme Eğitimi Veren Bölümleri Öğrencilerine Genel İşletmecilik Değerlerini Kazandırmayı Amaçlıyorlar Mı?”. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 13 (2), 49-70.
- DAVID, F.R. ve DAVID, F.R. (2015). Strategic Management, 15th ed., London: Pearson Education.
- DAVID, F. R. (1989). “How Companies Define Their Mission”. Long Range Planning, 22, 90-97.
- DONNELL, J. C. (1955). “Engineers As Managers”. Journal of Petroleum Technology, September, 12-14.
- DÜZAKIN, D. ve YILMAZ, Ö. (2009). İşletme Mezunlarının İş Hayatındaki Yeri ve İşletme Eğitimi: 1000 Büyük Sanayi Kuruluşunun İşletme Mezunlarından Beklentileri Üzerine Araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1), 149-164.
- ERGİN, O. (1977). Türk Maarif Tarihi, Cilt: 1-2, Eser Matbaası: İstanbul.
- ERGİN, O. (1977). Türk Maarif Tarihi, Cilt: 3-4, Eser Matbaası: İstanbul.
- GÜRÜZ, K. (2004). Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri, İkinci Baskı, Cem Ofset.
- GÜVEMLİ, O. (2003) İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Tarihi. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- KANDAKATLA, R., KULKARNİ, S. and AUER, M.E. (2025). Academic Leadership in Engineering Education: Learnings and Case Studies from Educational Leaders Around the Globe (Lecture Notes in Networks and Systems), Springer.
- KIPPING, M., ÜSDİKEN B. and NÚRİA P. (2004). “Imitation, Tension, and Hybridization: Multiple ‘Americanizations’ of Management Education in Mediterranean Europe”. Journal of Management Inquiry, 13 (2), 98-108.
- LURYI, S., TANG, W., LIFSHITZ, N., WOLF, G., DOBOLI, S., BETZ, J.A., ... and SHAMASH, Y. (2007, October). Entrepreneurship in Engineering Education. 37th Annual Frontiers in Education Conference-Global Engineering: Knowledge without Borders, Opportunities without Passports, 1-7.
- OLUÇ, M. (1972). “İşletme Fakültesinin Kuruluş ve Gelişmesi”. İşletme Fakültesi Dergisi, 1 (1), 1-11.

- ÖZKUL, A. S. (2012). “19. Yüzyıl Türk Yükseköğretiminde İşletme Eğitimi”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (16), 223-241.
- ÖZSOY, A. (2013).” Mühendislik Eğitimine Çalışan Mühendislerin Bakışı ve İşyeri Eğitimi Modeli”. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17 (1), 77-85.
- PEARCE, J., DAVID, F. (1987). “Corporate Mission Statements: The Bottom Line”. Academy of Management Executive, 1 (2), 109-116.
- ROUTHE, H. W., HOLGAARD, J.E., and KOLMOS, A. (2024). “Students’ Learning of Management And Leadership In Engineering Education-A Literature Review”. European Journal of Engineering Education, 49 (3), 540-576.
- SARGUT, A.S. (2009). “Türkiye’de İşletme Yönetimi Eğitiminin Kurumsal Çerçevesi: Çeşitlilikten Eşbiçimliliğe”. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4 (1), 51-63.
- SARGUT, A.S. (1998). “İşletme Yönetimi (İçinde: Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Sosyal Bilim: Sosyal Bilimler II)”. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayını.
- SIMON, H.A. (1967). “The Business School a Problem in Organizational Design”. The Journal of Management Studies, 4 (1), 1-16.
- TMMOB (2006). TMMOB ve Mühendislik Eğitimi, TMMOB Mühendislik Eğitimi Sempozyumu, 18-19 Kasım 2005, Ankara.
- TONER, M.C. (2004). Engineers as Managers and Leaders, CELM Engineering Leadership Conference 2004, Sydney, Australia, 1-8.
- ÜSDİKEN, B. (2003). “Türkiye’de İş Yapmanın ve İşletmenin Akademikleştirilmesi 1930-1950”. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58 (1), 119-147.
- VALLABHANENI, R. (2002). “Do Great Engineers Make Good Managers?”. Engineering Management Journal, August, 146-146.
- YELKİKALAN, N., AYDIN, E. ve ERDEN AYHÜN, S. (2019). Eğitim 4.0 Ekseninde Türkiye’de İşletme Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Yarını. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- YELKİKALAN, N., ERDEN, S. ve AYDIN, E. (2010). Üniversitelerin Mühendislik Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılaması Üzerine Ampirik Bir Araştırma, 2. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, 29 Nisan-2 Mayıs, Antalya, 1553-1576.
- YELKİKALAN, N. ve PAZARCIK, Y. (2005). “İşletme Eğitiminde Global Perspektif: ÇOMÜ Biga İİBF Örneği”. Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (5), 1-20.
- YÜKSEL, O. (1996). Yönetici İnşaat Mühendisine Doğru. 1. Yapı İşletmesi Kongresi, 18-19 Ekim, İzmir.
- Mühendislik Tarihi,
https://eski.jmo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=265&dergi=D%DDSKORDANS%20DERG%DD S%DD (2007). Diskordans Dergisi, Sayı: 5, 24-27.
- Türkiye’nin Online İnsan Kaynakları’nı Kariyer.net temsil ediyor (2024). <https://www.kariyer.net/kariyer-rehberi/turkiyenin-online-insan-kaynaklarini-kariyer-net-temsil-ediyor/> Erişim tarihi: 12.10.2025.
- Üniversite ve Bölüm Endeksi, <https://www.kariyer.net/en-iyi-universiteler/universiteler-bolumler>, Erişim Tarihi: 10.10.2025.
- Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu (2024), <https://www.osym.gov.tr/TR,29532/2024-yuksekogretim-kurumlari-sinavi-yks-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html>, Erişim tarihi: 10.10.2025.